Lexnova
Gert Blekkenhorst
Heike Delfmann
Ilse Elslo
Josien Schaafsma

Februari 2020
© 2019 Lexnova

Draagvlak en participatie in de energietransitie

Een verkennend onderzoek naar de rolinvulling en positie van Provinciale Staten van Drenthe

Hoofdrapport: Peiling onder Drentse inwoners

In opdracht van de Commissie van Onderzoek van het Drents Parlement

Onderzoeksopdracht

De uitvoering van het Klimaatakkoord brengt grote opgaven met zich mee. Overheden en inwoners van Drenthe krijgen hier in hoog tempo mee te maken. De wijze waarop de inwoners van Drenthe hierbij worden betrokken, het creëren van draagvlak en de wijze van participatie vormen belangrijke aandachtspunten. Het is van meerwaarde dat Provinciale Staten van Drenthe zich tijdig verdiepen in gewenste en passende vormen van participatie, zowel vanuit het perspectief van de staten als vanuit het perspectief van de inwoners van Drenthe. Vandaar dat Provinciale Staten van Drenthe aan onderzoeksbureau Lexnova opdracht hebben gegeven om verkennend onderzoek uit te voeren naar draagvlak en participatie in de energietransitie.

Het verkennend onderzoek bestaat uit twee delen:

1. Hoofdrapport: Een peiling onder inwoners van Drenthe
Het doel van deze inwonerspeiling is inzicht te krijgen in de manier waarop de bevolking betrokken wil worden en wil participeren in de energie- en klimaattransitie. Daarnaast is gepeild welke rol de inwoners zien voor de provinciale politiek in het zoeken naar draagvlak bij inwoners van Drenthe.

2. Deelrapport: Inzicht in mogelijkheden
Het doel van het deelonderzoek ‘Inzicht in mogelijkheden’ is om Provinciale Staten van Drenthe van informatie te voorzien over hoe zij hun rol kunnen invullen bij de energietransitie. In het bijzonder gaan we in dit deelonderzoek in op welke wijze Provinciale Staten een bijdrage kunnen leveren aan participatie en het creëren van draagvlak in het kader van de energietransitie.

Het hoofdrapport ‘Peiling onder Drentse inwoners’ treft u in deze rapportage aan. Het deelrapport ‘Inzicht in mogelijkheden’ is separaat bijgevoegd.

© 2019 Lexnova

Samenvatting inwonerspeiling

Doel. Het doel van dit peilingonderzoek is inzicht te krijgen in de manier waarop de inwoners van Drenthe betrokken willen worden bij de energie- en klimaattransitie en op welke wijze zij hierin willen participeren. Tevens is gepeild welke rol de inwoners zien voor de provinciale politiek in het zoeken naar draagvlak bij de inwoners van Drenthe.

Resultaten. Klimaatverandering wordt in Drenthe grotendeels erkend en een ruime meerderheid van de ondervraagden maakt zich zorgen om klimaatverandering. We zien dat er meer erkenning is en zorgen zijn om het thema klimaatverandering onder vrouwen en hoger opgeleiden. Onder deze groepen zien we tevens meer draagvlak voor het beleidsdoel om voor 2050 te stoppen met het gebruik van aardgas en in hogere mate een gevoel van verantwoordelijkheid voor de transitie. We constateren dat er redelijke steun in Drenthe is voor de doelen van het beleid op het gebied van klimaatverandering (doellegitimiteit). Om een maatregel als acceptabel te ervaren, blijkt het allerbelangrijkste de kosten en baten eerlijk te verdelen, en de maatregel dient daarbij tevens doeltreffend te zijn. In overeenstemming met de houding van de respondenten zien we dat een groot deel van de ondervraagden bereid is om zelf laagdrempelige acties te ondernemen. Slechts drie procent van de respondenten geeft aan dat er helemaal geen opties tot besparen of investeren binnen hun mogelijkheden liggen. Ongeveer de helft geeft aan bereid te zijn (drie)dubbelglas en/ of zonnepanelen te installeren.

De meeste respondenten geven aan dat zij op een manier betrokken willen worden bij de energie- en klimaattransitie in Drenthe. Over het algemeen geeft men de voorkeur aan een laagdrempelige vorm van participatie, namelijk geïnformeerd worden en geraadpleegd worden. 17 procent wil *niet* betrokken worden. Rollen die inwoners noemen voor de provinciale politiek zijn: *informerende rol, het betrekken van inwoners, een financierende of subsidiërende rol, of geen rol.* Het belang van *transparantie en eerlijkheid* wordt bij de open antwoorden eveneens benadrukt.

Conclusies. Volgens respondenten is de belangrijkste rol van de provinciale politiek informeren en voorlichten: Draag zorg voor goede informatie over zowel de te treffen maatregelen als de urgentie en gevolgen van klimaatverandering. Het kostenplaatje blijkt een belangrijke rol te spelen en respondenten achten de sociale energietransitie belangrijk: kosten en baten eerlijk verdelen. De transitie moet betaalbaar zijn voor iedereen. Toegankelijke subsidies kunnen aan deze zaken een bijdrage leveren.
Betrek inwoners: luister naar hen, zorg dat zij zich gehoord voelen en betrek hun input in besluiten rondom de energie- en klimaattransitie. Naast luisteren naar en betrekken van inwoners, is een eerlijke en transparante manier van handelen daarbij van belang. Zorg voor goede informatievoorziening, aangepast op de doelgroep.

© 2019 Lexnova

1. Inleiding

Doel van het onderzoek

Lexnova heeft in opdracht van de Commissie van Onderzoek van Provinciale Staten van Drenthe -het Drents Parlement- een inwonerspeiling uitgevoerd onder de inwoners van Drenthe naar de wensen en behoeften in het kader van de energietransitie en de uitvoering van het Klimaatakkoord. Omdat draagvlak essentieel is, vinden Provinciale Staten het belangrijk om de inwoners van Drenthe in een vroeg stadium te betrekken bij de energie- en klimaattransitie. Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de manier waarop de bevolking betrokken wil worden bij de energie- en klimaattransitie.

Onderzoeksmethode

Door middel van een online enquête is er kwantitatief onderzoek uitgevoerd onder inwoners van Drenthe. Voorafgaand is in nauw overleg met de griffie Drenthe de onderzoeksopzet en de vragenlijst tot stand gekomen. Deze vragenlijst bevatte in totaal 24 vragen en had een invultijd van 5 tot 8 minuten. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in oktober en november 2019.Tijdens de analyse is er gekeken naar verschillen tussen groepen, onder andere op basis van **geslacht, leeftijd en landelijk/ niet-landelijk woongebied**. Laatstgenoemde baseren we op de omgevingsadressendichtheid (zie bijlagerapportage). Hiertoe is een aantal statistische toetsen toegepast. In het geval van nominale variabelen is de Chi-kwadraattoets gebruikt. Voor ordinale variabelen (variabelen op schaalniveau) is de Mann-Whitneytoets, de Kruskal-Wallistoets of de Spearman correlatie gebruikt. Als een resultaat statistisch significant is ($p<0,05$), dan heeft het gevonden verschil betekenis. In deze rapportage is een significant verschil aangegeven met een *.

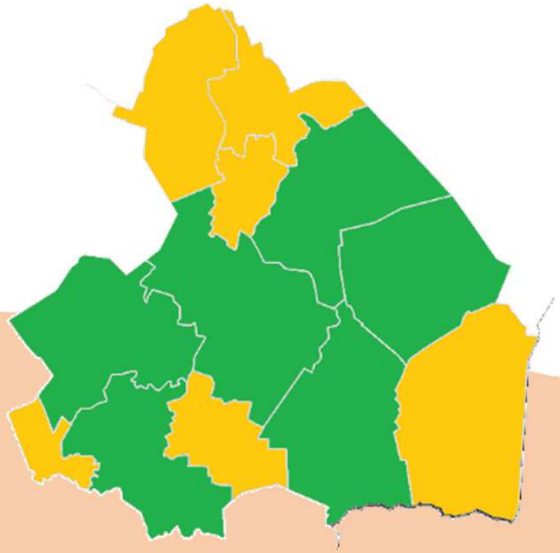

© 2019 Lexnova

1. Inleiding

Steekproef

De onderzoekspopulatie betreft alle inwoners van Drenthe, vanaf 16 jaar. Dit komt neer op een populatie van 411.341 inwoners. De ondergrens van 16 jaar is gehanteerd, omdat 15-jarigen en jonger niet zonder toestemming van hun ouders benaderd mogen worden voor een dergelijk onderzoek. Om betrouwbare en valide uitspraken te kunnen doen, is het van groot belang om een representatieve steekproef van de Drentse bevolking te verkrijgen. Dit is gedaan op basis van geslacht, leeftijd en een landelijk/niet-landelijk woongebied.

De respondenten zijn benaderd via de volgende wegen:

- **Drents panel**, bestaande uit 1.600 panelleden. In het panel zijn de leeftijdsgroepen 60-70 en 70-80 oververtegenwoordigd. De leeftijdsgroepen 16-20, 30-50 en 80-plussers zijn ondervertegenwoordigd. Tijdens het onderzoek is gestuurd op een goede verdeling door gerichte reminders in de laatste onderzoeksfase.
- **Extern panel**, ter aanvulling op vooral de ondervertegenwoordigde groepen uit het Drents panel.
- **Drenten in het eigen netwerk Lexnova**, ter aanvulling op de panels en verhoging van de totale respons.

© 2019 Lexnova

1. Inleiding

Respons

Uit de onderzoekspopulatie zijn in totaal 1.172 respondenten bereikt die de vragenlijst volledig hebben ingevuld. De linker tabel toont de gewenste verdeling van de steekproef, representatief voor de Drentse bevolking. In de rechter tabel wordt de uiteindelijk gerealiseerde verdeling van de steekproef weergegeven.

Gewenste verdeling

	16-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80+	Totaal
Niet-landelijk									
Man	2%	4%	4%	5%	6%	5%	4%	2%	**33%**
Vrouw	2%	4%	4%	5%	6%	5%	4%	3%	**34%**
Landelijk									
Man	1%	2%	2%	2%	3%	3%	2%	1%	**17%**
Vrouw	1%	2%	2%	3%	3%	3%	2%	1%	**17%**
Totaal									
Man	3%	6%	6%	8%	9%	8%	6%	3%	**49%**
Vrouw	3%	5%	6%	8%	9%	8%	7%	4%	**51%**
Totaal	**6%**	**11%**	**12%**	**16%**	**19%**	**17%**	**13%**	**7%**	**100%**

Gerealiseerde verdeling

	16-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80+	Totaal
Niet-landelijk									
Man	2%	2%	4%	5%	5%	7%	7%	2%	**34%**
Vrouw	1%	3%	5%	5%	4%	4%	3%	1%	**27%**
Landelijk									
Man	1%	1%	2%	2%	3%	5%	5%	1%	**22%**
Vrouw	1%	2%	2%	3%	4%	4%	2%	0%	**16%**
Totaal									
Man	3%	4%	5%	8%	8%	13%	12%	3%	**56%**
Vrouw	2%	5%	7%	8%	8%	8%	5%	1%	**44%**
Totaal	**5%**	**9%**	**12%**	**15%**	**16%**	**20%**	**17%**	**4%**	**100%**

Er is een hoge respons behaald met een goede verdeling. De respons is echter niet volledig representatief verdeeld: Zo zien we bijvoorbeeld dat niet-landelijke en 80-plus vrouwen ondervertegenwoordigd zijn. Om tot een representatieve steekproef te komen is daarom weging toegepast op de verschillende doelgroepen. Er is gewogen voor deze 32 doelgroepen (combinaties van geslacht, leeftijd en landelijk/niet-landelijk woongebied). De wegingsfactoren zijn bepaald door de gewenste respons af te zetten tegen de daadwerkelijk respons. Doelgroepen die ondervertegenwoordigd zijn in de steekproef krijgen een zwaardere weging, doelgroepen die oververtegenwoordigd zijn een lichtere. De exacte weging en de Chi-kwadraattoets zijn opgenomen in de bijlagerapportage.

© 2019 Lexnova

1. Inleiding

Leeswijzer

In deze rapportage worden de resultaten van het onderzoek visueel weergegeven en toegelicht. De percentages hebben betrekking op het aantal respondenten (de *n*) dat de betreffende vraag heeft beantwoord. Dit aantal wordt bij elke vraag gegeven. Door afronding kan het voorkomen dat percentages in de rapportage optellen tot iets meer of minder dan 100%.

Er is gekeken naar interessante verschillen tussen diverse groepen. Significante verschillen zijn in de rapportage aangeduid in de paarse kaders met daarbij de onderstaande iconen. We duiden de verschillen aan met sterretjes, waarbij * = $p<0.05$, ** = $p<0.01$ en *** = $p<0.001$. De scores binnen de groepen zijn steeds tegen elkaar getoetst. Als er bijvoorbeeld beschreven wordt dat inwoners van een landelijk gebied relatief hoog of laag scoren op een bepaald aspect, is dit ten opzichte van inwoners die in een niet-landelijk gebied wonen.

Geslacht

Leeftijd

Opleidingsniveau

Landelijk/ niet-landelijk

Periode in gemeente

Woonsituatie

In **hoofdstuk 2** wordt allereerst ingegaan op een aantal relevante achtergrondkenmerken van de respondenten. Zo krijgen we een beeld van de steekproef. Vervolgens worden in **hoofdstuk 3** de resultaten van het onderzoek besproken. Hier komt onder meer de houding ten opzichte van de energie- en klimaattransitie aan bod, net als de bereidheid tot het ondernemen van acties, participatie en betrokkenheid en mogelijke rollen voor de provinciale politiek. Afsluitend worden in **hoofdstuk 4** de conclusies en aanbevelingen gegeven. Op de laatste pagina worden nog enkele aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

Er horen twee bijlagenrapportages bij deze rapportage. Allereerst is de methode verder uitgewerkt en zijn toelichtingen op de statistische analyses opgenomen in **bijlagenrapportage 1**. Daarnaast is **bijlagenrapportage 2** beschikbaar, met daarin de vragenlijst en alle (ongefilterde) open antwoorden.

© 2019 Lexnova

2. Achtergrondkenmerken

Geslacht, leeftijd en opleidingsniveau

Hieronder worden de achtergrondkenmerken weergegeven van de Drenten die hebben deelgenomen aan het onderzoek. 43,4% van de respondenten is vrouw. We zien dat relatief de meeste respondenten tot de leeftijdscategorieën 61-70 en 71-80 jaar behoren (meegenomen in weging, zie inleiding). Een groot deel heeft het middelbaar beroepsonderwijs en hoger beroepsonderwijs als hoogst voltooide opleiding (beide 34%). Respondenten in de categorie 'Anders' (1%) noemen praktijkonderwijs en de beroepen stratenmaker, verpleegkundige A en registeraccountant. Andere respondenten geven aan het antwoord niet te weten of dit antwoord niet van belang te achten.

Geslacht

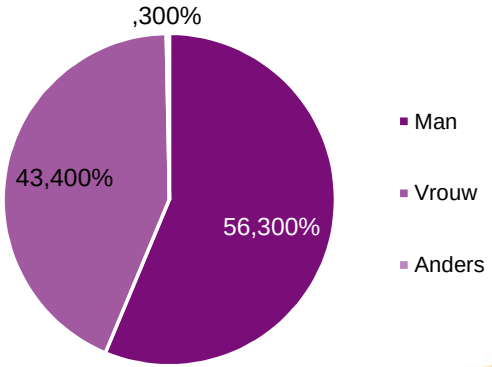

Leeftijdscategorieën

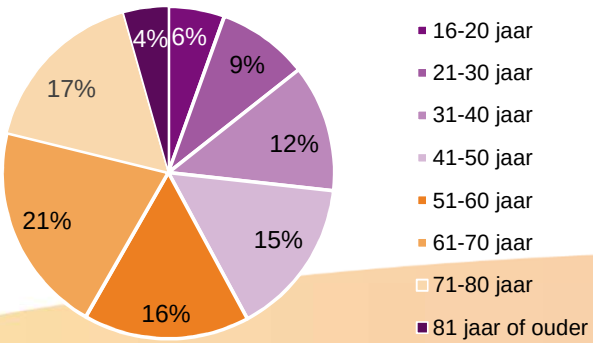

Opleiding

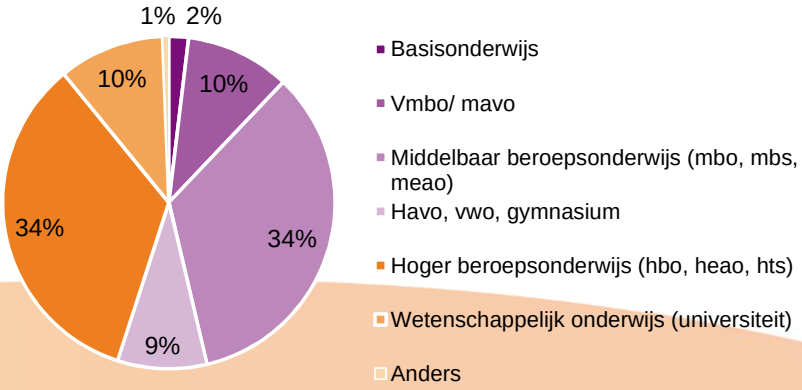

Er is niet gewogen op opleidingsniveau. In de bijlage is een overzicht opgenomen met de gewenste en gerealiseerde verdeling. We zien een ondervertegenwoordiging van lager opgeleiden en een oververtegenwoordiging van hoger opgeleiden. Meedoen in de energie- en klimaattransitie is toegankelijker voor mensen met een hogere sociaaleconomische status (SES). De SES kan niet op een directe manier worden gemeten. Wel kan SES bij benadering worden gemeten met de indicatoren inkomen, opleidingsniveau en beroepsstatus. In deze vragenlijst is opleidingsniveau de enige gemeten indicator.

© 2019 Lexnova

2. Achtergrondkenmerken

Woonplek

De meeste respondenten wonen in de gemeenten Emmen en Assen (respectievelijk 20% en 12%).Voor 42% van de respondenten geldt dat zij hiervoor woonachtig waren in een andere provincie dan Drenthe. Relatief veel van deze respondenten komen uit de provincies Groningen (13%) en Overijssel (7%). Wanneer we de percentages voor Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht optellen, zien we dat een deel van 9% uit omgeving Randstad komt.

Huidige gemeente	
Aa en Hunze	8%
Assen	12%
Borger-Odoorn	6%
Coevorden	8%
De Wolden	4%
Emmen	20%
Hoogeveen	10%
Meppel	6%
Midden-Drenthe	8%
Noordenveld	7%
Tynaarlo	6%
Westerveld	5%

Vorige provincie	
Drenthe	58%
Flevoland	1%
Friesland	4%
Gelderland	3%
Groningen	13%
Limburg	1%
Noord-Brabant	2%
Noord-Holland	3%
Overijssel	7%
Utrecht	2%
Zeeland	0%
Zuid-Holland	5%
Ik woonde hiervoor niet in Nederland	2%

© 2019 Lexnova

2. Achtergrondkenmerken

Woonsituatie

Van de respondenten woont het merendeel momenteel meer dan 20 jaar in de huidige gemeente (67%) . Een kleiner deel, 20 procent, woont 11 tot 20 jaar in de huidige gemeente. Verder woont 84% van de respondenten in een koophuis, 11% in een huurhuis in de private sector en 3% in een sociale huurwoning. Analyse van de categorie 'Anders' laat tevens blijken dat een deel van de respondenten (nog) bij de ouders woont (1%). Andere antwoorden die respondenten gaven zijn appartement, seniorenflat, woonzorgcentrum, stichting en weet ik niet.

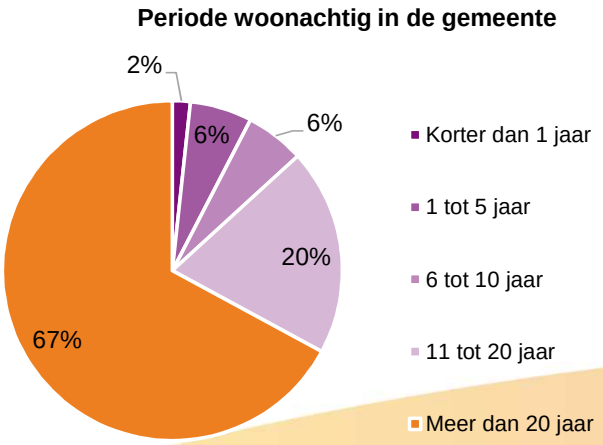

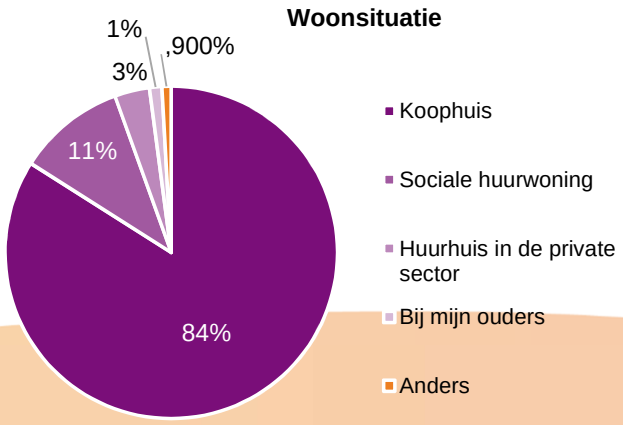

© 2019 Lexnova

3. Resultaten

3.1 Houding energie- en klimaattransitie

3.2 Bereidheid tot het ondernemen van acties

3.3 Participatie en betrokkenheid

3.4 Rollen voor Provinciale Staten

© 2019 Lexnova

3.1 Houding energie- en klimaattransitie

Voor ruim driekwart van de respondenten (76%) geldt dat zij het (helemaal) eens zijn met de stelling '*Ik geloof dat klimaatverandering bestaat*'. 12% is het hier (helemaal) mee oneens. Met de stelling *'Ik maak mij zorgen over de klimaatverandering'* is 59% het (helemaal) eens. Zo'n 17% is het hier (helemaal) niet mee eens.

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen? (n=1.172)

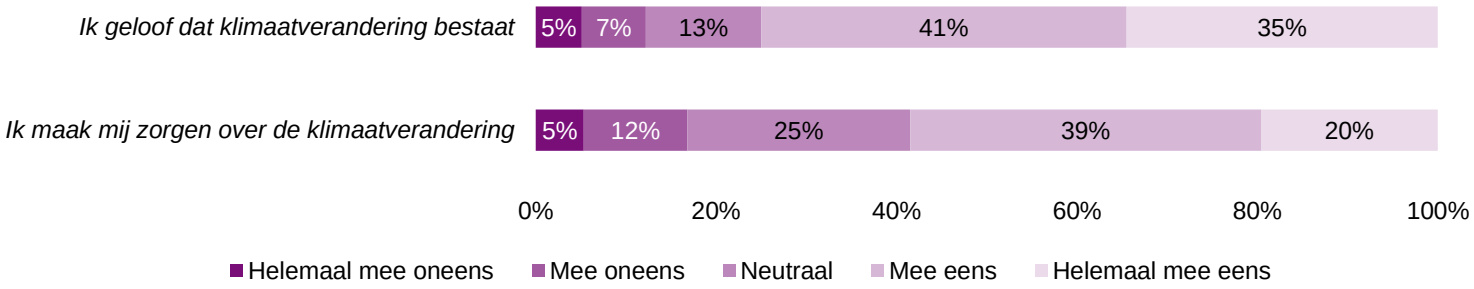

Vrouwen zijn het meer eens met de stelling *'Ik maak mij zorgen over de klimaatverandering'* ***

Naarmate het opleidingsniveau hoger is, zijn respondenten het meer eens met de stellingen '*Ik geloof dat klimaatverandering bestaat*' *** en '*Ik maak mij zorgen over de klimaatverandering*' ***

Respondenten met een sociale huurwoning zijn het minder eens met zowel de stelling *'Ik geloof dat klimaatverandering bestaat'* ** als *'Ik maak mij zorgen over de klimaatverandering'* *.

© 2019 Lexnova

3.1 Houding energie- en klimaattransitie

Over de maatregel om voor 2050 te stoppen met het gebruik van aardgas zijn de meningen verdeeld: Op de vraag '*Wat vindt u van de maatregel om voor 2050 te stoppen met het gebruik van aardgas?*' geeft 52% van de respondenten aan dit (heel) goed te vinden. Daartegenover staat 25% die dit (helemaal) niet goed vindt.

Wat vindt u van de maatregel om voor 2050 te stoppen met het gebruik van aardgas? (n=1.172)

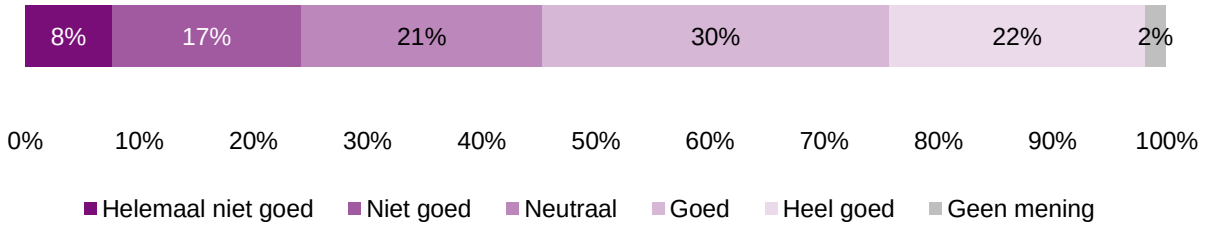

Vrouwen staan meer achter de maatregel dan mannen ***

Naarmate het opleidingsniveau hoger is, staan respondenten meer achter de maatregel ***

© 2019 Lexnova

3.1 Houding energie- en klimaattransitie

Respondenten konden aangeven onder welke condities zij de overstap van aardgas naar alternatieve energiebronnen acceptabel vinden. Relatief de meeste respondenten (77%) zijn het er (helemaal) mee eens dat het eerlijk verdelen van de kosten en baten tussen rijke en minder rijke mensen een conditie is waaronder de overstap acceptabel is. Ook dient de overstap klimaatverandering te helpen verminderen (76%). Minder respondenten (60%) zijn het er (helemaal) mee eens dat het krijgen van lagere energierekening een acceptabele conditie is.

Ik vind de overstap van aardgas naar alternatieve energiebronnen acceptabel als… (n=1.172)

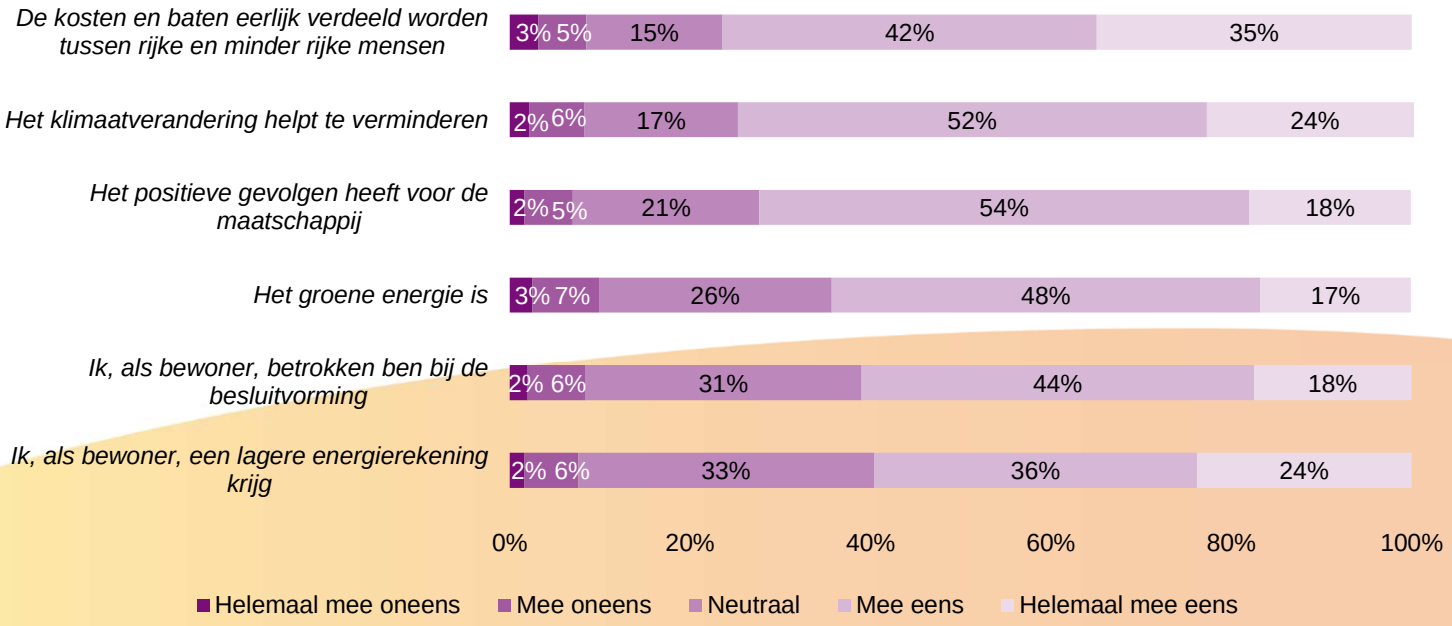

© 2019 Lexnova

3.1 Houding energie- en klimaattransitie

Voor deze condities vinden we de volgende significante verschillen tussen groepen:

Vrouwen zijn het meer eens met de condities *'als het groene energie is'* ***, '*als het klimaatverandering helpt te verminderen*' ** en '*als het positieve gevolgen heeft voor de maatschappij*' ***

Naarmate respondenten ouder zijn, zijn zij het meer eens met de condities *'als de kosten en baten eerlijk verdeeld worden tussen rijke en minder rijke mensen'* *** en '*als ik, als bewoner, betrokken ben bij de besluitvorming*' **. Naarmate respondenten jonger zijn, zijn zij het meer eens met de conditie '*als ik, als bewoner, een lagere energierekening krijg*' ***

Naarmate het opleidingsniveau hoger is, zijn respondenten het meer eens met de condities *'als het groene energie is'* ***, '*als het klimaatverandering helpt te verminderen'* *** en '*als het positieve gevolgen heeft voor de maatschappij'.* *** Naarmate het opleidingsniveau lager is, zijn zij het meer eens met de conditie '*als ik, als bewoner, een lagere energierekening krijg*' ***

Respondenten met een koophuis zijn het meer eens met de conditie '*als ik, als bewoner, betrokken ben bij de besluitvorming'* *. Respondenten met een sociale huurwoning zijn het in mindere mate eens met de conditie '*als het klimaatverandering helpt te verminderen'* * en meer met de conditie '*als ik, als bewoner, een lage energierekening krijg'* **

© 2019 Lexnova

3.1 Houding energie- en klimaattransitie

Respondenten werd gevraagd hoe zij hun eigen rol zien in de energie- en klimaattransitie. Iets meer dan de helft (55%) voelt zich hiervoor (geheel) verantwoordelijk. Daartegenover staat dat 15% van de respondenten zich (helemaal) niet verantwoordelijk voelt.

Hoe ziet u uw eigen rol in de energie- en klimaattransitie? (n=1.172)
Ik voel mij hiervoor..

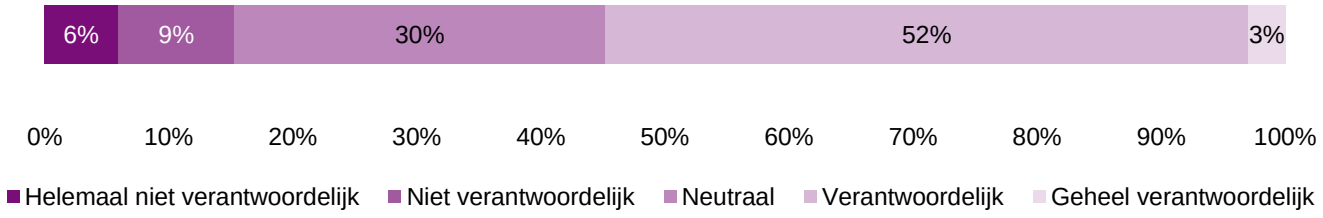

- Vrouwen voelen zich meer verantwoordelijk voor de transitie ***
- Respondenten in de middelste leeftijdsgroepen voelen zich meer verantwoordelijk voor de transitie **
- Naarmate het opleidingsniveau hoger is, voelen respondenten zich meer verantwoordelijk voor de transitie ***
- Respondenten met een koophuis voelen zich meer verantwoordelijk voor de transitie **, respondenten met een sociale huurwoning voelen zich minder verantwoordelijk voor de transitie **

© 2019 Lexnova

Tussentijdse conclusie: houding

Op basis van het voorgaande, zien we dat klimaatverandering in Drenthe grotendeels wordt erkend: ruim driekwart van de ondervraagden geeft aan het eens te zijn met de stelling ‘ik geloof dat klimaatverandering bestaat’. Een kleiner deel, maar nog steeds een ruime meerderheid van de ondervraagden, maakt zich zorgen om klimaatverandering. We zien enkele opvallende verschillen in de diverse stellingen die zijn voorgelegd. We zien dat er meer erkenning is en zorgen zijn om het thema klimaatverandering onder vrouwen en hoger opgeleiden. Onder deze groepen zien we tevens meer draagvlak voor de maatregel om voor 2050 te stoppen met het gebruik van aardgas en in hogere mate een gevoel van verantwoordelijkheid voor de transitie.

We constateren dat er redelijke steun in Drenthe is voor de doelen van het beleid op het gebied van klimaatverandering (doellegitimiteit, zie het aanvullend onderzoek: ‘Inzicht in mogelijkheden’.)

Om een maatregel als acceptabel te ervaren blijkt het allerbelangrijkste te zijn om de kosten en baten eerlijk te verdelen tussen rijk en minder rijk, en de maatregel dient daarbij tevens doeltreffend te zijn: namelijk dat er wordt aangetoond dat de maatregel effect zal hebben en een bijdrage levert om klimaatverandering te helpen verminderen. We zien een samenhang tussen leeftijd en het belang van de conditie van een lagere energierekening: naar mate men ouder wordt, wordt het belang van een lagere energierekening als voorwaarde voor acceptatie minder. We zien een vergelijkbare samenhang met opleidingsniveau: hoe hoger het opleidingsniveau, hoe minder men belang hecht aan de eigen – lagere – energierekening.

© 2019 Lexnova

3.2 Bereidheid tot het ondernemen van acties

Om de bereidheid tot het ondernemen van acties omtrent de energietransitie te peilen, is respondenten gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met onderstaande stellingen. Voor 77% geldt dat zij het (helemaal) eens zijn met de stelling '*Ik ben bereid om meer energie te besparen, in en om mijn huis*'. Met de stelling '*Ik ben bereid om te investeren om mijn huis te verduurzamen*' is 59% het (helemaal) eens.

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen? (n=1.172)

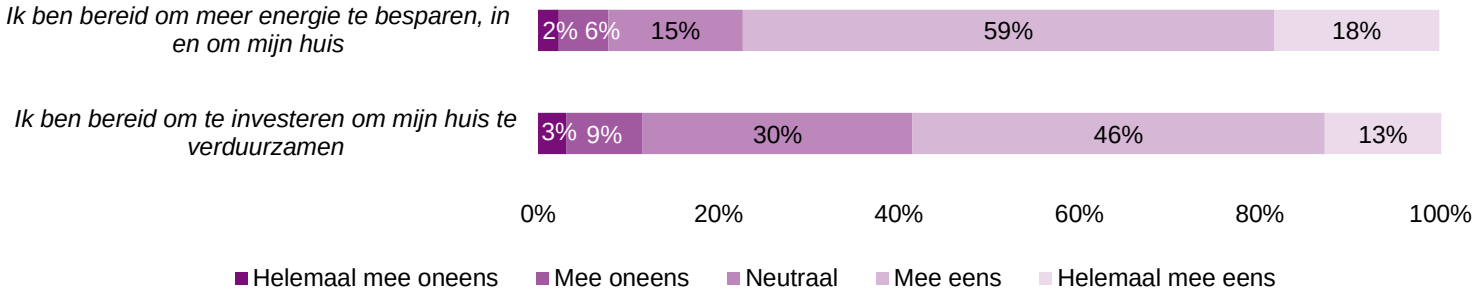

Naarmate respondenten ouder zijn, zijn zij het minder eens met de eerste stelling *

Naarmate het opleidingsniveau hoger is, zijn respondenten het meer eens met de twee stellingen ***

Respondenten met een koophuis zijn het meer eens met de tweede stelling ***, respondenten met een sociale huurwoning zijn het hier minder mee eens ***

© 2019 Lexnova

3.2 Bereidheid tot het ondernemen van acties

Onderstaande figuur toont welke opties om in huis energie te besparen binnen de mogelijkheden behoren van respondenten. Zij konden meerdere opties kiezen. Zo'n 3% geeft aan dat er voor hen geen opties binnen de mogelijkheden liggen. Het uitdoen van de lampen in ongebruikte vertrekken (77%), LED-verlichting (76%) en energiezuinige apparaten (68%) aanschaffen behoren tot de vaakst genoemde opties. Deze opties zijn laagdrempelig. Van de hoogdrempelige acties blijken relatief de meeste respondenten bereid om dubbel- of driedubbelglas (52%) of zonnepanelen aan te schaffen (46%).

Welke opties om in huis energie te besparen behoren binnen uw mogelijkheden? (n=1.172)

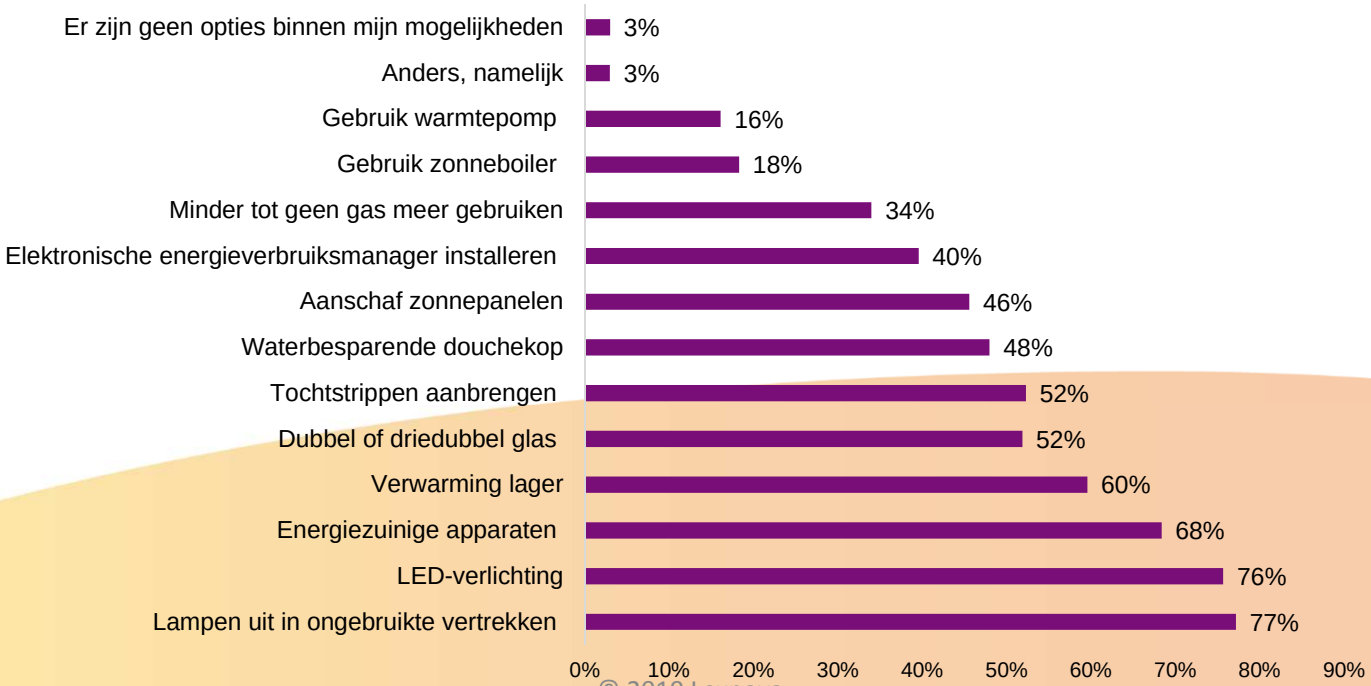

© 2019 Lexnova

3.2 Bereidheid tot het ondernemen van acties

Voor de opties om in huis energie te besparen, vinden we de volgende significante verschillen tussen groepen:

Vrouwen zien meer opties om in huis energie te besparen tot hun mogelijkheden behoren. Het gaat daarbij om **laagdrempelige opties** zoals lampen uit in ongebruikte vertrekken ***, verwarming lager ** en enkele **hoogdrempelige opties** zoals minder tot geen gas gebruiken * en gebruik zonneboiler *.

Oudere respondenten zien vaker geen opties binnen hun mogelijkheden ***

Naarmate het opleidingsniveau hoger is, zien respondenten **laagdrempelige opties** zoals energiezuinige apparaten *** en tochtstrippen aanbrengen ** meer tot hun mogelijkheden behoren, net als **hoogdrempelige acties** zoals minder tot geen gas gebruiken ** en aanschaf zonnepanelen ***. Naarmate het opleidingsniveau lager is, geven respondenten vaker aan dat er geen opties binnen hun mogelijkheden behoren *.

Respondenten die langer woonachtig zijn in de huidige gemeente zien de **laagdrempelige optie** LED-verlichting * en de **hoogdrempelige opties** gebruik warmtepomp * en gebruik zonneboiler * meer tot hun mogelijkheden behoren.

Respondenten met een koophuis zien opties zoals dubbel- of driedubbelglas *** en minder tot geen gas ** meer tot hun mogelijkheden behoren. Respondenten met een sociale huurwoning zien de **laagdrempelige opties** lampen uit in ongebruikte vertrekken ** en verwarming lager ** meer tot hun mogelijkheden behoren, maar zien **hoogdrempelige opties** zoals minder tot geen gas * minder tot hun mogelijkheden behoren.

© 2019 Lexnova

3.2 Bereidheid tot het ondernemen van acties

Een deel van de respondenten heeft bij de categorie ‘Anders, namelijk’ in een open antwoord aangeven welke opties om in huis energie te besparen nog meer tot hun mogelijkheden behoren. Een aantal van hen gaf hier aan alle opties al doorgevoerd te hebben in en om huis. Enkele illustrerende antwoorden worden hieronder schematisch weergegeven. Alle open antwoorden zijn terug te vinden in bijlagenrapportage 2.

© 2019 Lexnova

3.2 Bereidheid tot het ondernemen van acties

Vervolgens is respondenten gevraagd in hoeverre onderstaande redenen belangrijk zijn voor hen om aan de slag te gaan met energiebesparing. We zien dat het verlagen van de energierekening en het helpen om klimaatverandering te verminderen (heel) belangrijke redenen zijn (respectievelijk 76% en 67%). Minder belangrijke redenen zijn als het door de overheid verplicht wordt gesteld en als mensen in de omgeving het ook doen. Respectievelijk 25% en 19% vindt dit (heel) belangrijk.

In hoevere zijn onderstaande redenen voor u belangrijk om aan de slag te gaan met energiebesparing? (n=1.172)

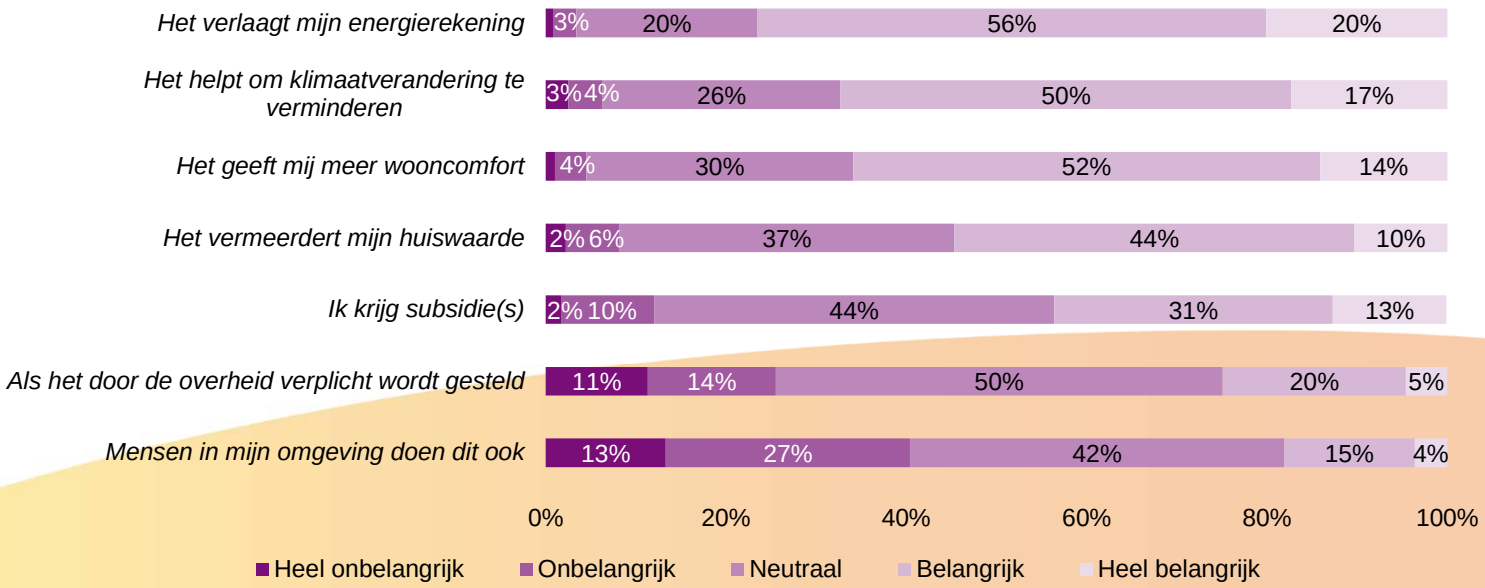

© 2019 Lexnova

3.2 Bereidheid tot het ondernemen van acties

Voor de redenen om aan de slag te gaan met energiebesparing vinden we de volgende significante verschillen tussen groepen:

Vrouwen vinden alle redenen belangrijker, op *'ik krijg subsidie(s)'* na. Het gaat hier om de redenen '*het helpt klimaatverandering te verminderen*' ***, '*het verlaagt mijn energierekening* *, '*het vermeerdert mijn huiswaarde*' *, '*het geeft mij meer wooncomfort*' ***, *'mensen in mijn omgeving doen dit ook'* *** en *'als het door de overheid verplicht wordt gesteld'* ***.

Naarmate respondenten ouder zijn, vinden zij de volgende redenen minder belangrijk: *'het verlaagt mijn energierekening*' ***, '*het vermeerdert mijn huiswaarde'* **, '*het geeft mij meer wooncomfort'* ** , *'ik krijg subsidie(s)'* * en '*als het door de overheid verplicht wordt gesteld'* **.

Naarmate het opleidingsniveau hoger is, vinden respondenten de volgende reden belangrijker: *'het helpt klimaatverandering te verminderen*' ***. Naarmate het opleidingsniveau lager is, vinden respondenten de redenen '*het vermeerdert mijn huiswaarde*' * en *'mensen in mijn omgeving doen dit ook'* *** belangrijker.

Respondenten die korter woonachtig zijn in de huidige gemeente, vinden de reden '*ik krijg subsidie(s)'* belangrijker *

Respondenten met een koophuis vinden de redenen '*het vermeerdert mijn huiswaarde*' ***, '*het geeft mij meer wooncomfort*' ** en *'ik krijg subsidie(s)'* *** belangrijker. Respondenten met een sociale huurwoning vinden deze drie redenen minder belangrijk (respectievelijk ***, * en ***)

© 2019 Lexnova

Tussentijdse conclusie: actiebereidheid

In overeenstemming met de houding van de respondenten zien we dat een groot deel van de ondervraagden bereid is om zelf laagdrempelige acties te ondernemen. Het gaat bijvoorbeeld om energie te besparen door lampen uit te doen of te vervangen met LED-verlichting. *Besparen* op energie in huis kan op meer steun rekenen dan *investeren* in verduurzamen van de eigen woning. Van de hoogdrempelige acties blijken relatief de meeste respondenten bereid om te investeren in (drie)dubbelglas of zonnepanelen aan te schaffen. We zien dat oudere respondenten minder mogelijkheden zien om energie te besparen of te investeren, zowel voor laagdrempelige acties als hoogdrempelige acties. Slechts 3% van de respondenten geeft aan dat er helemaal geen opties tot besparen of investeren binnen hun mogelijkheden liggen.

De deelnemers geven aan dat het verlagen van de energierekening en bijdragen aan het verminderen van klimaatverandering de belangrijkste redenen zijn om zelf aan de slag te gaan met energiebesparing. Interessant hierbij is dat een lagere energierekening als één van de belangrijkste redenen wordt gegeven om zelf actie te ondernemen, terwijl dit punt als minst belangrijk aspect naar voren komt bij de zes condities wanneer een beleidsmaatregel als acceptabel wordt ervaren.

Naar mate inwoners langer woonachtig zijn in de gemeente wordt het ontvangen van subsidies minder belangrijk in de motivatie om zelf actie te ondernemen. Voor respondenten met een koophuis is de invloed op de waarde van het huis van groter belang dan de overige groepen

© 2019 Lexnova

3.3 Participatie en betrokkenheid

Respondenten hebben aangegeven op welke manier zij betrokken willen worden bij de discussie en de besluitvorming over de energie- en klimaattransitie. Zij konden meerdere antwoordopties kiezen, behalve als ze aangaven niet betrokken te willen worden. Dat laatste geldt voor 17% van de respondenten. Uit de figuur hieronder blijkt dat meer dan de helft geïnformeerd wil worden (52%). Ook geeft 45% aan graag geraadpleegd te worden.

Op welke manier wilt u betrokken worden bij de discussie en besluitvorming over de energie- en klimaattransitie? (n=1.172)

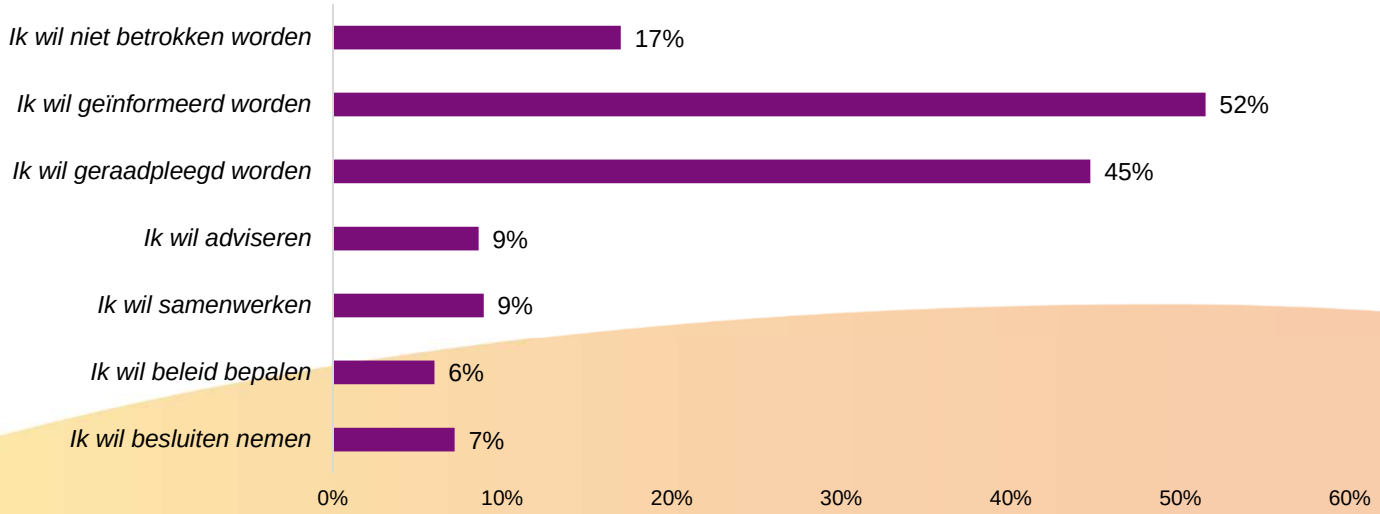

© 2019 Lexnova

3.3 Participatie en betrokkenheid

Voor de manieren waarop respondenten betrokken willen worden bij de discussie en besluitvorming over de energietransitie vinden we de volgende significante verschillen tussen groepen:

Mannen willen vaker adviseren *** , samenwerken *** en besluiten nemen **.

Jongere respondenten willen vaker adviseren **, samenwerken ** en besluiten nemen *. Ook willen zij vaker niet betrokken worden *.

Naarmate het opleidingsniveau hoger is, willen respondenten vaker geraadpleegd worden ***, adviseren ***, samenwerken ** en besluiten nemen **. Naarmate het opleidingsniveau lager is, willen respondenten vaker niet betrokken worden ***.

Respondenten die korter woonachtig zijn in de gemeente, willen vaker adviseren *, samenwerken **, beleid bepalen * en besluiten nemen **. Respondenten die langer woonachtig zijn in de huidige gemeente willen vaker geïnformeerd worden *.

Respondenten met een koophuis willen vaker geïnformeerd * en geraadpleegd ** worden. Respondenten met een sociale huurwoning willen vaker niet betrokken worden ***

© 2019 Lexnova

3.3 Participatie en betrokkenheid

In open antwoorden konden respondenten aangeven of zij (nog) op een andere manier betrokken zouden willen worden bij de discussie en de besluitvorming over de energie- en klimaattransitie. Hieronder worden schematisch enkele antwoorden getoond. Respondenten noemen onder andere inzage in de noodzaak, geïnformeerd worden op provinciaal- en/ of gemeenteniveau en zelf te willen beslissen over het nemen van maatregelen.

Noemenswaardig is dat meerdere respondenten bij deze open vraag de kans pakken om hun onvrede en gebrek aan vertrouwen in de overheid te uiten. Zo noemen respondenten *"Ik wil best meedenken, maar naar ons, de gewone burger, wordt toch nooit geluisterd, zoals met de meeste dingen"* en *"Het voelt zinloos om betrokken te worden"*. Een overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in bijlagenrapportage 2.

© 2019 Lexnova

3.3 Participatie en betrokkenheid

Zo'n 11% van de respondenten geeft aan betrokken te zijn (geweest) bij een project over de energie- en klimaattransitie. Voor 77% geldt dat zij niet betrokken zijn (geweest) en 12% weet het niet. Verder laten de resultaten op onderstaande stellingen zien dat 26% van de respondenten het (helemaal) eens is met de stelling '*Ik zou willen deelnemen in een (lokaal) energieproject*'. Bij de stelling '*Ik zou mij willen aansluiten bij een (lokale) energiecoöperatie'* is dit voor 20% het geval. Daarnaast geeft 20% aan het (helemaal) eens te zijn met de stelling '*Ik zou willen helpen met het aardgasvrij maken van mijn wijk*'.

Betrokkenheid bij een project over de energie- en klimaattransitie (n=1.172)

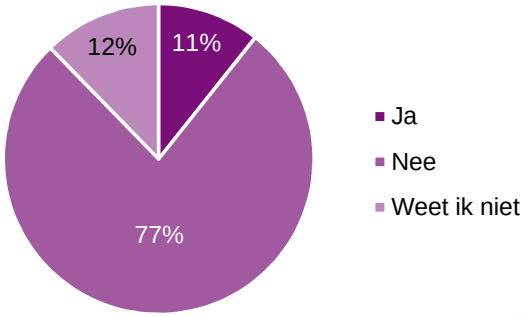

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen? (n=1.172)

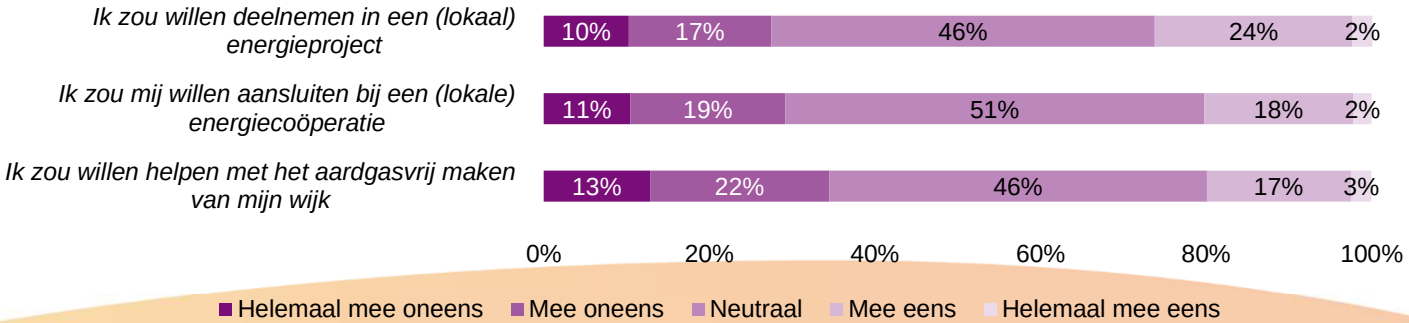

© 2019 Lexnova

3.3 Participatie en betrokkenheid

Voor het betrokken zijn (geweest) bij een project over de energie- en klimaattransitie en de drie stellingen vinden we de volgende significante verschillen tussen groepen:

Mannen zijn vaker betrokken (geweest) bij een project over de energie- en klimaattransitie *. Ook zijn zij het meer eens met de stellingen 'ik zou mij willen aansluiten bij een (lokale) energiecoöperatie' ** en 'ik zou mij willen deelnemen in een (lokaal) energieproject **.

Naarmate respondenten ouder zijn, zijn zij het in meerdere mate eens met de stellingen 'Ik zou mij willen aansluiten bij een (lokale) energiecoöperatie' * en 'Ik zou willen deelnemen in een (lokaal) energieproject' *. Naarmate respondenten jonger zijn, zijn zij het in meerdere mate eens met de stelling 'Ik zou willen helpen met het aardgasvrij maken van mijn wijk' **.

Naarmate het opleidingsniveau hoger is, zijn respondenten vaker betrokken (geweest) bij een project over de energie- en klimaattransitie *. Ook zijn zij het in meerdere mate eens met alle stellingen: ik zou willen deelnemen in een (lokaal) energieproject ***, 'ik zou mij willen aansluiten bij een (lokale) energiecoöperatie' *** en 'ik zou willen helpen met het aardgasvrij maken van mijn wijk' **.

Respondenten die korter woonachtig zijn in de huidige gemeente, zijn vaker betrokken (geweest) bij een project over de energie- en klimaattransitie ** en zijn het in meerdere mate eens met de stelling 'ik zou willen helpen met het aardgasvrij maken van mijn wijk' ***

Respondenten met een koophuis zijn het in meerdere mate eens met de stelling 'Ik zou willen deelnemen in ene (lokaal) energieproject' **. Respondenten met een sociale huurwoning zijn het in mindere mate eens met de stellingen 'Ik zou mij willen aansluiten bij een (lokale) energiecoöperatie' * en 'Ik zou willen deelnemen in een (lokaal) energieproject' **

© 2019 Lexnova

3.3 Participatie en betrokkenheid

Respondenten die aangaven betrokken te willen worden bij de energie- en klimaattransitie (n=973), werd gevraagd op welk moment zij graag betrokken zouden willen worden en via welke weg. Bij deze laatste vraag konden zij meerdere antwoordopties kiezen.

Het blijkt dat 33% het liefst betrokken wordt aan het begin: als er nog geen plannen zijn voorgesteld en nog geen beslissingen zijn genomen. Een merendeel van 54% wil het liefst betrokken worden in het midden: als er plannen zijn voorgesteld maar nog geen beslissingen zijn genomen. Minder respondenten (14%) zouden betrokken willen worden aan het einde, wanneer er al plannen en beslissingen zijn voorgesteld. Van de 973 respondenten worden relatief veel graag betrokken via enquêtes (62%) en digitale vormen (31%). Andere wegen die respondenten noemen waarop zij betrokken willen worden, zijn via (schriftelijke) informatie, nieuws, referenda en gemeenteraad. Ook geven een aantal respondenten aan het idee te hebben dat zij toch niks in te brengen hebben en dat alles al vaststaat. Alle open antwoorden zijn weergegeven in bijlagenrapportage 2.

Gewenst moment betrokkenheid (n=973)

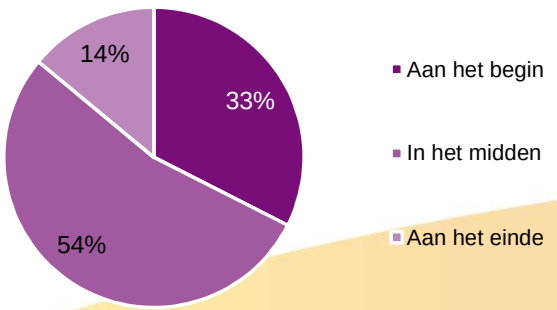

Via welke weg wilt u graag betrokken worden bij de energie- en klimaattransitie? (n=973)

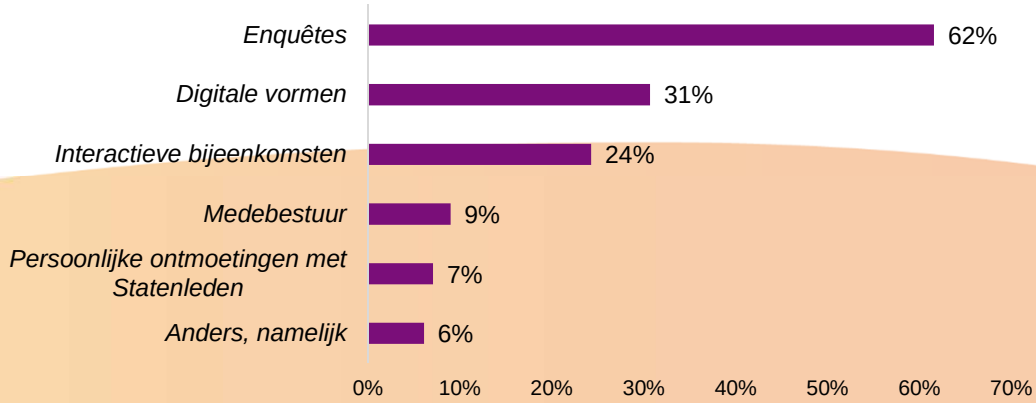

© 2019 Lexnova

3.3 Participatie en betrokkenheid

Voor het moment waarop respondenten betrokken willen worden bij de energie- en klimaattransitie en de manier waarop vinden we de volgende significante verschillen tussen groepen:

Mannen willen meer aan het begin betrokken worden ***. Vrouwen willen meer betrokken worden via enquêtes **, terwijl mannen meer betrokken willen worden via interactieve bijeenkomsten *** , digitale vormen ** , medebestuur *** en persoonlijke ontmoetingen met statenleden ***

Inwoners van niet-landelijke woongebieden willen meer betrokken worden via digitale vormen *

Jonge respondenten willen meer betrokken worden via digitale vormen ***, medebestuur * en persoonlijke ontmoetingen met statenleden *

Naarmate het opleidingsniveau hoger is, willen respondenten meer aan het begin betrokken worden ***. Ook willen deze respondenten meer betrokken worden via interactieve bijeenkomsten **, medebestuur *** en persoonlijke ontmoetingen met statenleden *. Naarmate het opleidingsniveau lager is, willen respondenten meer betrokken worden via digitale vormen ***

Mensen die korter woonachtig zijn in de huidige gemeente, willen meer betrokken worden via digitale vormen ** en medebestuur ***.

Respondenten met een koophuis willen meer aan het begin betrokken worden ** , respondenten met een sociale huurwoning meer aan het einde *

© 2019 Lexnova

Tussentijdse conclusie: participatie en betrokkenheid

De meeste respondenten geven aan dat zij op een manier betrokken willen worden bij de energie- en klimaattransitie in Drenthe. 17 procent wil *niet* betrokken worden. Uit de open antwoorden blijkt dat een deel van deze groep onvrede ervaart over de mogelijkheid tot participeren, met name dat men weinig vertrouwen heeft in de mate waarin gegeven input verwerkt zal worden.

Over het algemeen geeft men de voorkeur aan een laagdrempelige vorm van participatie, namelijk geïnformeerd worden en geraadpleegd worden. We zien een vergelijkbaar patroon in verschillen tussen de groepen als bij de bereidheid om actie te ondernemen (paragraaf 3.2). We zien dat mannen vaker kiezen voor een actieve vorm van participatie, zoals samenwerken en adviseren en vrouwen vullen liever een enquête in. Ook zien we dat mensen met een koophuis eerder en actiever betrokken willen worden. Ditzelfde patroon zien we naar mate het opleidingsniveau hoger is. Respondenten met een sociale huurwoning willen vaker niet betrokken worden of aan het einde van een besluitvormingsproces. Zij zullen zich ook minder snel aansluiten bij een lokaal initiatief zoals een energiecoöperatie.

© 2019 Lexnova

3.4 Rollen voor de provinciale politiek

Middels een open vraag konden respondenten aangeven welke rol zij zien voor Provinciale Staten (i.c. de provinciale politiek) bij het zoeken naar draagvlak voor de energietransitie onder de inwoners van Drenthe. Zij kwamen met een veelheid en diversiteit aan antwoorden.

Na analyse van de open antwoorden konden deze in een aantal categorieën gegroepeerd worden. Hiernaast worden de antwoorden schematisch weergegeven. Een relatief grote woordgroep betekent dat relatief veel respondenten deze rol benoemd hebben.

Een deel van de respondenten geeft aan niet te weten welke rol zij zien voor de provinciale politiek. Op de volgende pagina worden de andere meest genoemde rollen nader toegelicht. Een overzicht van alle gegeven antwoorden is te vinden in bijlagenrapportage 2.

© 2019 Lexnova

3.4 Rollen voor de provinciale politiek

De rol die het vaakst benoemd wordt is een *informerende rol*. De informerende rol komt op verschillende manieren tot uiting:

1. Respondenten wensen goed en tijdig geïnformeerd te worden over te treffen of getroffen maatregelen, bijvoorbeeld via voorlichtingen, informatieavonden of flyers. Belangrijk hierbij is de verstrekking van uitleg over de manier waarop een maatregel getroffen wordt, waarom er een maatregel getroffen wordt en wat voor kosten dit met zich meebrengt.
2. Daarnaast noemen respondenten dat er goede voorlichting gegeven moet worden over de urgentie van klimaatverandering en de consequenties hiervan. Dit zou kunnen zorgen voor meer bewustwording onder de inwoners.

Ook het *betrekken van inwoners* wordt relatief vaak genoemd. Respondenten noemen het belang van luisteren naar de inwoners en actief contact zoeken met hen wanneer het gaat om maatregelen en besluitvorming rondom de energietransitie. Veel respondenten voelen zich niet gehoord. Volgens hen dient de provincie te weten wat er speelt bij de mensen. Zij achten goede communicatie en openstaan voor feedback en overleg van belang.

Verder noemen veel respondenten een *financierende/subsidiërende rol.* De provincie kan zelf financieel investeren in projecten en kan duurzame maatregelen aantrekkelijk(er) maken voor inwoners door het verstrekken van bijvoorbeeld subsidies. Het kostenplaatje blijkt namelijk voor veel respondenten een heikel punt.

Als laatste is ook regelmatig *geen rol* benoemd. Niet iedereen ziet een rol weggelegd voor de provinciale politiek in het zoeken naar draagvlak. Een groot deel van deze respondenten ziet niet in waarom er naar draagvlak gezocht moet worden: volgens hen zijn de beslissingen al genomen voordat inwoners op de hoogte zijn gesteld. Het vertrouwen bij deze groep in de overheid is niet groot. Andere respondenten die geen rol weggelegd zien voor de provinciale politiek beamen dat dit een zaak is voor de landelijke, of zelfs Europese politiek

Ten slotte wensen respondenten *transparantie en eerlijkheid* omtrent maatregelen en besluitvorming rondom de energietransitie. Lang niet iedereen heeft vertrouwen in de overheid en een deel van de respondenten noemt de huidige gang van zaken oneerlijk en niet-transparant. Transparantie en eerlijkheid hebben ook betrekking op het verschaffen van informatie: respondenten wensen onafhankelijke informatie en open informatie, gebaseerd op feiten.

© 2019 Lexnova

4. Conclusies

Informeren en voorlichten

Draag zorg voor goede informatie over zowel de te treffen maatregelen als de urgentie en gevolgen van klimaatverandering. Op die manier kan er meer bewustwording en begrip gecreëerd worden. Daarbij kan de focus voor bewustwording meer op mannen en lager opgeleiden worden gericht. Bij hen is er sprake van minder zorgen en gevoelens van verantwoordelijkheid voor klimaatproblematiek. Ook is er in deze groepen minder sprake van draagvlak voor het stoppen met het gebruik van aardgas. De urgentie van de klimaatdoelstellingen is het belangrijkste startpunt.

Kosten en baten

Het kostenplaatje blijkt een belangrijke rol te spelen en respondenten achten de sociale energietransitie belangrijk: kosten en baten eerlijk verdelen tussen arm en rijk. De transitie moet betaalbaar zijn voor iedereen. Toegankelijke subsidies kunnen aan deze zaken een bijdrage leveren.

Geld en besparingen komen duidelijk naar voren als motivatie om acties te ondernemen in en om het eigen huis, echter blijkt dat dit níet de belangrijkste conditie is om een te treffen maatregel als acceptabel te ervaren. Voor beleidsmakers is het daarmee van belang om hier goed onderscheid in te maken. Om een maatregel maatschappelijk geaccepteerd te krijgen is het eerlijker verdelen van lasten en lusten van veel groter belang dan de persoonlijke winst voor het individu. Echter, om het individu te motiveren om aan een maatregel deel te nemen, zijn besparingen juist wel van belang.

Als condities voor te nemen maatregelen komt een eerlijke verdeling van de lasten en lusten duidelijk naar voren. Het is van belang om ook de doelgroep met minder mogelijkheden (veelal lager opgeleid, minder inkomen) te bereiken. Deze groep wordt onvoldoende bereikt met de reguliere middelen zoals de website, enquêtes en subsidies met ingewikkelde procedures. Deze groep met beperkte middelen heeft een intensievere en persoonlijkere aanpak nodig.

Transparantie

Betrek inwoners: luister naar hen, zorg dat zij zich gehoord voelen en betrek hun input in besluiten rondom de energie- en klimaattransitie. Een deel van de Drenten voelt zich niet gehoord en heeft weinig vertrouwen in de overheid. Alvorens draagvlak verkregen kan worden, is het belangrijk om te proberen het vertrouwen terug te winnen. Naast luisteren en betrekken van inwoners is een eerlijke en transparante manier van handelen daarbij van belang. Vertrouwen terugwinnen is een moeilijk proces. Het begint met goede informatievoorziening, welke aangepast dient te worden per doelgroep. Als concreet voorbeeld: wij raden aan de uitkomsten van dit onderzoek te delen met de respondenten. Advies is om altijd terug te koppelen naar participanten wat er met hun inbreng is gedaan en waarom. Welke afweging is gemaakt?

© 2019 Lexnova

4. Conclusies

Draagvlak: middellegitimiteit

In de inwonerspeiling is hoofdzakelijk gekeken naar draagvlak vanuit de definitie van doellegitimiteit. Doellegitimiteit gaat om de vraag of de doelen van de energietransitie maatschappelijk worden onderschreven. Op het moment dat er concrete maatregelen moeten worden genomen om het grote doel te bereiken, is het wenselijk om ook hiervoor draagvlak te meten en creëren. In het theoretisch kader (zie deel 2 van het onderzoek: 'Inzicht in mogelijkheden') hebben we geconstateerd dat draagvlak voor een beleidsdoel niet automatisch ook betekent dat inwoners de door de overheid ingezette middelen ook accepteren. Middellegitimiteit wordt gemeten door te kijken naar de maatregel en of deze effectief, efficiënt, uitvoerbaar, duidelijk en eerlijk is, of er vertrouwen in de bedenkers en uitvoerders van beleid is en of de regeling rekening houdt met ieders situatie.

Ten slotte: De data

In deze rapportage is vooral gebruik gemaakt van beschrijvende statistieken (aantallen en percentages) en verschil- en samenhanganalyses. Dit geeft een goed eerste beeld van hoe de Drentse bevolking in de energie- en klimaattransitie staat. Er is een hoge respons gegenereerd voor dit onderzoek. De data bieden nog meer mogelijkheden tot verdere analyse en uitdieping van deze rapportage. We noemen hier enkele mogelijkheden.

- Respondenten hebben hun 4-cijferige postcode opgegeven, waarmee een relatief laag aggregatieniveau beschikbaar is voor nadere analyse. Er kan gedacht worden aan een ruimtelijke analyse, zoals het maken van enkele **kaarten** om de spreiding van o.a. draagvlak in beeld te krijgen.
- Daarnaast bieden de data de mogelijkheid om een 'latent class analyse' uit te voeren. Een dergelijke analyse heeft als doel om niet-geobserveerde variabelen te identificeren. Dat wil zeggen dat we **groepen (klassen) kunnen typeren**, waar specifiek beleid op gevoerd zou kunnen worden. Vervolgens zou het mogelijk zijn om de resultaten op een kaart te plotten. Als er inderdaad sprake is van latente klassen in de data (respondenten die zowel veel belang hechten aan x als aan y, of mensen voor wie dat niet het geval is), dan is het interessant om te kijken of deze mensen vaker in bepaalde gebieden voorkomen of niet. Deze uitkomsten kunnen invulling geven aan *een gebiedsgerichte aanpak*, bijvoorbeeld door mensen in de steden te laten delen in winsten middels bijvoorbeeld eigenaarschap, terwijl mensen op het platteland bijvoorbeeld meer inspraak krijgen op veranderingen in het landschap (let op: dit betreft een mogelijke uitkomst bedoeld als illustratie).
- Regressieanalyses waarbij we onderzoeken of we kunnen **verklaren waar een bepaalde uitkomst** van afhankelijk is. Het kan gaan om het verklaren van de mate van draagvlak of om de actiebereidheid. Verklarende variabelen (de onafhankelijke variabelen) zijn daarbij bijv. geslacht, opleidingsniveau en woonsituatie. Er zijn diverse vragen gesteld waarvan het zeer interessant zou zijn om te achterhalen waar de uitkomst van afhankelijk is.

© 2019 Lexnova

Bijlage: Opleidingsniveau

Respons

De respons van inwoners met een lager opleidingsniveau (basisonderwijs, vmbo, eerste 3 jaren havo en vwo en mbo 1) zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef. Inwoners met een hoger opleidingsniveau (hbo of wo) zijn oververtegenwoordigd in de steekproef. De dataset is niet gewogen naar opleidingsniveau.

Gewenste verdeling

Populatie	Laag	Middel	Hoog	Totaal
Aa en Hunze	0,8%	2,1%	2,1%	4,9%
Noordenveld	1,2%	2,9%	2,5%	6,5%
Tynaarlo	1,2%	2,4%	3,3%	6,9%
Westerveld	0,8%	1,6%	1,2%	3,7%
Assen	2,9%	6,1%	5,3%	14,3%
Borger-Odoorn	1,2%	2,4%	1,6%	5,3%
Coevorden	1,7%	3,7%	1,7%	6,9%
De Wolden	1,2%	2,4%	1,2%	4,9%
Emmen	6,2%	10,2%	4,9%	21,2%
Hoogeveen	3,3%	5,3%	2,4%	11,0%
Meppel	1,2%	2,9%	3,2%	7,3%
Midden-Drenthe	1,7%	3,3%	2,0%	6,9%
Totaal	**23,5%**	**45,3%**	**31,4%**	**100,1%**

Gerealiseerde verdeling

Steekproef	Laag	Middel	Hoog	Totaal
Aa en Hunze	0,9%	2,5%	3,4%	6,8%
Noordenveld	0,5%	2,6%	4,3%	7,4%
Tynaarlo	0,7%	2,9%	3,3%	6,9%
Westerveld	0,3%	1,4%	2,1%	3,8%
Assen	1,6%	4,6%	6,9%	13,2%
Borger-Odoorn	0,7%	2,2%	2,2%	5,1%
Coevorden	0,9%	4,0%	2,3%	7,2%
De Wolden	0,7%	1,5%	1,7%	4,0%
Emmen	2,8%	10,7%	8,8%	22,2%
Hoogeveen	1,8%	5,3%	3,3%	10,4%
Meppel	0,9%	2,3%	3,1%	6,4%
Midden-Drenthe	0,8%	3,7%	2,2%	6,7%
Totaal	**12,7%**	**43,8%**	**43,5%**	**100,0%**

Meedoen in de energie- en klimaattransitie is over het algemeen toegankelijker voor mensen met een hogere sociaaleconomische status (SES). De SES kan niet op een directe manier worden gemeten. Wel kan SES bij benadering worden gemeten met de indicatoren inkomen, opleidingsniveau en beroepsstatus. In deze vragenlijst is opleidingsniveau de enige gemeten indicator.

© 2019 Lexnova

Lexnova
Gert Blekkenhorst
Heike Delfmann
Ilse Elslo
Josien Schaafsma

Februari 2020
© 2019 Lexnova

lexnova
marktonderzoek

In opdracht van de Commissie van Onderzoek van het Drents Parlement